

Sigara (Subsigara) iactans, een nieuwe soort voor België (Heteroptera: Corixidae)

Thierry Vercauteren

Samenvatting. *Sigara (Subsigara) iactans*, een nieuwe soort voor België (Heteroptera: Corixidae)

Sigara (Subsigara) iactans Jansson, 1983, werd aangetroffen in Vlaanderen (Noord-België) vanaf 1991:

- a) in een gekanaliseerde rivier: de Durme-Moervaart ten noorden van Lokeren (1991–1992) (noord-oosten van de provincie Oost-Vlaanderen);
- b) in laaglandbeken van de Vlaamse vlakte: de Koningsbeek in Bornem (4.III.1992), de Heibeek in Willebroek (Heindonk) (6.X.1992) (beide in het noordwesten van de provincie Antwerpen) en de Burggravenstroom te Waarschoot (16.XI.1994) (noordwesten van de provincie Oost-Vlaanderen)
- c) in een kleine laaglandrivier in de Antwerpse Kempen: de Molse Nete, te Mol (14.XI.1995) (zuidoosten van de provincie Antwerpen).

S. iactans werd er telkens aangetroffen in kalm, eutroof water met weinig of geen waterplanten en nabij stenen oeverwanden, brugpeilers of zandige oevers. Het betreft de eerste waarnemingen van de soort in België.

Résumé. *Sigara (Subsigara) iactans*, une espèce nouvelle pour la Belgique (Heteroptera: Corixidae)

Sigara (Subsigara) iactans Jansson, 1983, a été trouvé en Flandre, au Nord de la Belgique depuis 1991 dans:

- a) une rivière canalisée: le Durme-Moervaart au nord de Lokeren (1991–1992) (nord-est de la province de la Flandre-Orientale);
- b) trois ruisseaux de la plaine flamande: le Koningsbeek à Bornem (4.III.1992), le Heibeek à Willebroek-Heindonk (6.X.1992) (nord-ouest de la province d'Anvers) et le Burggravenstroom à Waarschoot (16.XI.1994) (nord-ouest de la province de Flandre-Orientale)
- c) une petite rivière de plaine dans la Campine anversoise: le Molse Nete à Mol (14.XI.1995) (sud-est de la province d'Anvers).

S. iactans y est toujours trouvé dans des zones lenticques et eutrophes avec une végétation aquatique pauvre et dans la proximité des perrés, des piliers de pont ou des berges sablonneuses. Il s'agit de la première mention de l'espèce en Belgique.

Summary. *Sigara (Subsigara) iactans*, a new species for Belgium (Heteroptera: Corixidae)

Sigara (Subsigara) iactans Jansson, 1983, has been found in the Flandres (Northern Belgium) in:

- a) a canalised river: the Durme-Moervaart, north of Lokeren (1991–1992) (North-East of the province of East-Flandres);
- b) three lowland brooks of the Flemish plain: the Koningsbeek at Bornem (4.III.1992), the Heibeek at Willebroek-Heindonk (6.X.1992) (North-West of the province of Antwerp) and the Burggravenstroom at Waarschoot (16.XI.1994) (North-West of the province of East-Flandres);
- c) a lowland river in the Antwerp Campine region: the Molse Nete at Mol (14.XI.1995) (South-East of the province of Antwerp).

S. iactans was always found in zones of lentic, eutrophic water with a poor aquatic vegetation and near stone walls, pillars or sandy banks. The observations of the species are the first in Belgium.

Key words: faunistics - *Sigara (Subsigara) iactans* - *Sigara (Subsigara) falleni* - Heteroptera - Corixidae - fresh water - Belgium (Flandres)

Vercauteren, T.: Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Kronenburgstraat 45, B-2000 Antwerpen.

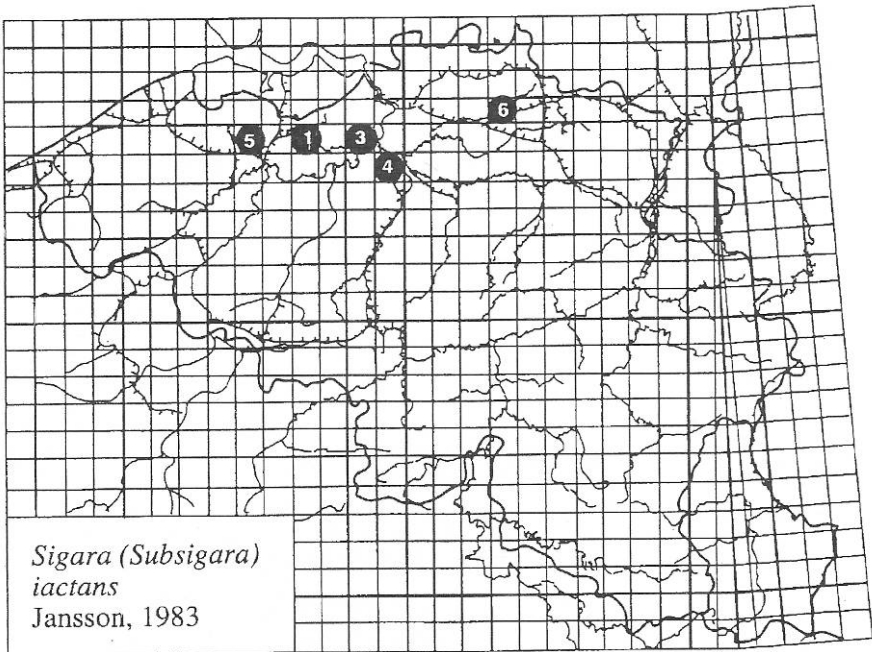
Inleiding

Het Provinciaal Instituut voor Hygiëne, dat afhangt van het Provinciebestuur van Antwerpen, onderzoekt o.m. de kwaliteit van oppervlaktewateren. Eén van de werkmiddelen hiertoe is de beoordeling van de biologische kwaliteit steunend op grotere ongewervelde zoetwaterdieren (de macrofauna).

Tijdens een onderzoek voor de Dienst Tijgebonden Wateren (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) in de Durme-Moervaart werd de macrofauna van de oeverzones bemonsterd met een handnet in mei en oktober 1991 en in april 1992 op zeven meetpunten, tussen Wachtebeke en Lokeren-Daknam. Bij de verwerking van de monsters bleken duikerwantsen (Corixidae), afkomstig van Eksaarde en Daknam (Lokeren), te beantwoorden aan de beschrijvingen van *Sigara (Subsigara) iactans* Jansson, 1983 door Jansson (1986) en Cuppen (1988). Controles door Dr. N. Nieser (Nederland) en Dr. A. Jansson (Finland) bevestigden deze eerste waarnemingen van *S. iactans* in België.

Later werd de soort ook aangetroffen in de Koningsbeek te Bornem (4.III.1992), de Heibeek te Heindonk (Willebroek) (6.X.1992), de Burggravenstroom te Waarschoot (16.XI.1994) en de Molse Nete te Mol (14.XI.1995).

De vindplaatsen, vangstdata en de aangetroffen aantallen worden weergegeven in figuur 1 en tabel 1.

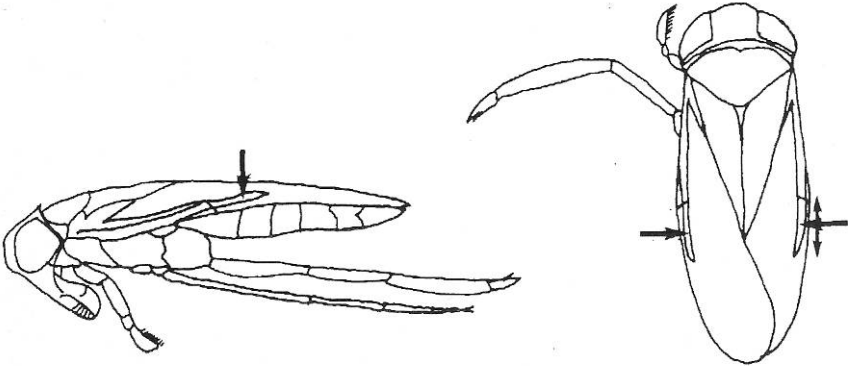
Figuur 1: Vindplaatsen van *Sigara iactans* Jansson, 1983 in België (de cijfers stemmen overeen met de vindplaatsen in tabel 1, het cijfer 1 verwijst naar de vindplaatsen 1 en 2 in tabel 1)

Localités de *Sigara iactans* Jansson, 1983 en Belgique (les chiffres correspondent à ceux de la table 1, le chiffre 1 concerne les localités 1 et 2 dans la table 1)

Localities of *Sigara iactans* Jansson, 1983 in Belgium (the figures correspond with those in table 1, figure 1 concerns the localities 1 and 2 in table 1)

Figuur 2: De pala van het mannelijk dier bij: a. *Sigara falleni* (Fieber, 1848) en b. *Sigara iactans* Jansson, 1983 (maatstreepte = 0,5 mm).

Figuur 3: Situering van het postnodale pruinoze gebied van de voorvleugel bij de Corixidae (bovenaanzicht en zij aanzicht)

Kenmerken

Sigara (Subsigara) iactans werd tot de recente revisie door Jansson aanzien als een afwijkende vorm van *Sigara (Subsigara) falleni* (Fieber, 1848) (Cuppen 1988).

De mannelijke dieren kunnen vrij gemakkelijk worden onderscheiden aan de vorm van de pala (figuur 2). De pala van *S. falleni* is het breedst bij de basis en heeft een min of meer driehoekige vorm). De pala van *S. iactans* is het breedst ter hoogte van de distale rij paladoorns en heeft min of meer de vorm van een trapezium. Cuppen (1988) vermeldt in dit verband dat wanneer men een denkbeeldige lijn trekt in het verlengde van de proximale rij paladoorns, deze de distale rij paladoorns kruist bij *S. falleni* en steeds onder de distale rij paladoorns blijft bij *S. iactans*.

Bij de vrouwelijke dieren berust het enige verschil tussen *S. iactans* en *S. falleni* op de verhouding van de lengte van de klauwen van de middenpoot tot de postnodale pruinoze zone van de voorvleugel (dit is de kortste lengte van het doffe gebied, voorbij de nodum, op de opstaande zijkant van de voorvleugel) (figuur 3). Deze verhouding is groter dan 1 bij *S. falleni* (gemiddelde = $1,10 \pm 0,05$, $n = 30$) en kleiner dan 1 bij *S. iactans* (gemiddelde = $0,91 \pm 0,05$, $n = 35$) (Jansson 1986). Dit kenmerk blijkt echter vaak moeilijk en niet altijd betrouwbaar (Cuppen 1988). Een controle op 15 vrouwelijke dieren uit de Moervaart en op het enige vrouwelijke dier uit Bornem toonde aan dat de

verhouding tussen de middenklauwen en postnodale zone bij al deze exemplaren kleiner dan 1 was.

Sigara (Subsigara) iactans in België

S. iactans komt in Europa voor in twee onderling gescheiden gebieden: één in het zuidoosten van Europa en één in het noorden van Midden-Europa (Janssen 1986; Cuppen 1988). In 1987 werd de soort aangetroffen in het noorden van Nederland, in een zandwinplas te Midwolda in de provincie Groningen (Cuppen 1988). De vondsten in België situeren zich meer dan 200 km ten zuiden van de Nederlandse vindplaats. De levenswijze en de habitatkeuze zijn niet gekend (Cuppen 1988). Daarom worden hier de omstandigheden, waarin de dieren zijn gevonden, meer uitgebreid beschreven.

Vindplaatsen - De Belgische vindplaatsen bevinden zich alle in waterlopen.

In de Durme-Moervaart is *S. iactans* aangetroffen tijdens drie opeenvolgende bemonsteringen (13.V.1991, 9.X.1991, 29.IV.1992) op twee plaatsen op het grondgebied van Lokeren, ten noorden van de stadskern: nl. in de Durme aan de Daknambrug (deelgemeente Daknam) en, ± 1,8 km noordelijker, in de Moervaart nabij de Sinaaibrug (deelgemeente Eksaarde) (figuur 1, tabel 1). Het traject kan worden gekarakteriseerd als de overgang van een gekanaliseerde rivier, de Durme, naar een oud kanaal, de Moervaart. De waterweg wordt nu nog slechts sporadisch gebruikt, vooral voor pleziervaart. De waterkwaliteit in dit deel van het kanaal daalt, van meestal middelmatig bij de Daknambrug, naar overwegend slecht bij de Sinaaibrug (tabel 2). Een periodieke aanvoer van vervuild water zorgt voor sterke schommelingen van de waterkwaliteit. Bij de Sinaaibrug wordt de slechtere kwaliteit gedeeltelijk veroorzaakt door de regelmatige opstuwing van zeer vervuild water vanuit het afwaartse deel van de Moervaart en een zijkanaal, de Vaart naar Stekene.

De meeste dieren zijn gevonden aan de zuidwestzijde van de Daknambrug: een tiental exemplaren op 13.V.1991 en méér dan 100 exemplaren op 9.X.1991. De dieren zijn vooral verzameld in een hoek gevormd door de westelijke oever en het in het water uitstekende bruggenhoofd. De oever is er afgekald. De oevervegetatie van grassen en kruiden reikt plaatselijk tot in het water. Het bruggenhoofd uit baksteen is gedeeltelijk bepleisterd met cement. De bedding bestaat uit zand en leem met verspreid liggende bakstenen. Op het moment van de vondsten was de watervegetatie weinig ontwikkeld: sterrekroos (*Callitriche* sp.), gedoormd hoornblad (*Ceratophyllum demersum* L.) en gekroesd fonteinkruid (*Potamogeton crispus* L.) bedekten samen minder dan 10% van de bedding.

Ten noorden van de Sinaaibrug zijn 2 exemplaren aangetroffen op 13.V.1991 en 1 exemplaar op 29.IV.1992 nabij de westelijke oever. De afgekaldde oevers en bedding bestaan er uit overwegend kaal zand op een kleiige ondergrond. Tussen de vindplaats en de brug is de oever verstevigd met damplaten en schanskorven (= met stenen gevulde netten).

Alle dieren zijn telkens gevangen in stilstaand of zeer weinig stromend, helder tot licht troebel, soms groen en steeds alkalisch water (tabel 2). De waterkwaliteit varieerde daarentegen van matig tot slecht. Bij de Daknambrug bijvoorbeeld zijn de meeste dieren verzameld in water met verhoogd ammonium- en chloridegehalte (tabel 2).

De andere grotere ongewervelde zoetwaterdieren zijn algemene soorten of typische bewoners van stilstaand en traagstromend water (tabel 3). De vondst van *Potamonectes canaliculatus* (Lacordaire & Boisduval, 1835) verwijst treffend naar de omstandigheden bij de Daknambrug: deze eerder zeldzame soort komt vooral lokaal en tijdelijk voor in stilstaande waters op een kale zandbodem (Van Nieukerken 1992).

Tabel 1: Vindplaatsen, Lambert- en UTM-coördinaten, bemonsteringsdata en aantallen aangetroffen exemplaren van *Sigara iactans* Jansson, 1983 (mannetjes/vrouwtjes)
 Localités, coordonnées Lambert et UTM, dates des échantillonnages, nombres de *Sigara iactans* Jansson, 1983 (mâles/femelles)
 Localities, Lambert- and UTM-coordinates, sampling dates, numbers of *Sigara iactans* Jansson, 1983 (males/females)

waterloop	localiteit situering	Lambert-coördinaten UTM-coördinaten	datum	adult man	adult vrouw
1 Durme	<u>Lokeren (Daknam)</u> Zuidzijde Daknambrug, westelijke oever	122,65 - 202,31 31 UES 685(5) 649(5)	13.V.1991	2	11
			8.X.1991	55	83
			29.IV.1992	-	-
2 Moervaart	<u>Lokeren (Eksaarde)</u> Ten noorden van Sinaaibrug, westelijke oever	124,18 - 205,18 31 UES 700(2) 678(5)	13.V.1991	1	1
			8.X.1991	-	-
			29.IV.1992	-	1
3 Koningsbeek	<u>Bornem</u> Barelstraat, opwaarts brug	140,475 - 197,365 31 UES 864(2) 603(2)	4.III.1992	1	1
4 Heibeek	<u>Willebroek (Heindonk)</u> Grens Willebroek-Mechelen	153,51 - 149,39 31 UES 995(1) 576(2)	6.X.1992	1	1
5 Burggraven- stroom	<u>Waarschoot</u> Weg Waarschoot-Lembeke, ± 15m opwaarts brug	97,35 - 206,9 31 UES 431 691	16.XI.1994	1	-
6 Molse Nete	<u>Mol</u> Weverstraat, opwaarts brug	199,625 - 207,2 31 UFS 453(7) 712(7)	15.XI.1995	1	-

De volgende drie vindplaatsen betreffen sterk door de mens beïnvloede laaglandbeken van de Vlaamse vlakke.

2 exemplaren van *S. iactans* zijn op 4.III.1992 aangetroffen in de Koningsbeek te Bornem, onmiddellijk opwaarts de brug van de Barelstraat. De beek is er rechtlijnig en wordt zeer regelmatig geruimd. De bedding is er bedekt met een losse laag lemig zand, vermengd met detritus en slib. De dieren zijn onmiddellijk vóór de brug verzameld nabij de noordelijke oever, ter hoogte van een wand van porfiersteen. Het water was tijdens de vangst geelbruin, troebel, bedekt met plakken wier (een aanwijzing voor voedselrijk water) en matig organisch belast (tabel 2). De macrofauna is typisch voor stilstaand of zeer traag stromend water. In maart 1992 was de verscheidenheid aan wantsen en kevers opvallend groot (tabel 3).

In de Heibeek te Heindonk (Willebroek) zijn 2 exemplaren gevonden op 6.X.1992 vlakbij een betonnen brug, op de grens met Mechelen. Het beektraject is licht meanderend. De oevers zijn met grassen, riet en kruiden begroeid tot in het water. De bedding is zandig, plaatselijk zandlemig en gedeeltelijk bedekt met ruwe detritus. Draadwieren namen op het moment van de vangst meer dan de helft van de bedding in, wat een voedselrijk milieu doet vermoeden. Hogere waterplanten werden toen niet aangetroffen. Het stilstaande water bezat een geelbruine kleur en was zeer licht troebel. De fysico-chemische kenmerken zijn niet onderzocht. De aanwezigheid van kokerjufferlarven van de families Hydroptilidae en Leptoceridae wijst op een eerder goede waterkwaliteit. De macrofauna bestaat uit soorten, die in weinig stromend water voorkomen (tabel 3).

Tabel 2: Eigenschappen van het water op drie vindplaatsen.
 Caractéristiques de l'eau dans trois localités.
 Characteristics of the water in three localities.

1. Durme te Lokeren-Daknam, Daknambrug (22 metingen tussen 29.IV.1991 en 29.IV.1992)

eigenschap	minimum*	gewoonlijk*	maximum*	13.V.1991	9.X.1991	29.IV.1992
stroming	stilstaand	zeer traag	zeer traag	zeer traag	zeer traag	zeer traag
troebelheid	helder	zeer licht troebel	troebel	zeer licht troebel	helder	zeer licht troebel
kleur	kleurloos	licht geelbruin	geelbruin	licht groen	kleurloos	geelbruin
chemische eigenschap	minimum*	mediaan*	maximum*	13.V.1991	9.X.1991	29.IV.1992
temperatuur (°C)	1,2	12,8	23,9	15,5	13,1	13,1
pH	7,4	8	8,5	8,2	7,9	8
geleidbaarheid (µS/cm)	-	-	-	-	-	-
chloriden (mg/l)	52	87	306	81	210	70
zuurstof (mg/l)	1,3	9,5	16,3	16,3	4,3	9,6
zuurstofverzadiging (%)	13	85,5	159	159	40	98
ammonium (mg N/l)	0,1	1	21,4	0,1	8,6	0,3
COD (mg O ₂ /l)	34	56	120	120	78	41
totaal fosfor (mg P/l)	0,1	0,2	5,4	0,2	1,7	0,2

(* gebaseerd op 22 metingen in de periode 29.IV.1991 - 27.IV.1992)

2. Moervaart te Lokeren-Eksaarde, Sinaaibrug (22 metingen tussen 29.IV.1991 en 29.IV.1992)

eigenschap	minimum*	gewoonlijk*	maximum*	13.V.1991	9.X.1991	29.IV.1992
stroming	stilstaand	zeer traag	zeer traag	zeer traag	zeer traag	zeer traag
troebelheid	helder	licht troebel	troebel	zeer licht troebel	helder	zeer licht troebel
kleur	kleurloos	licht geelbruin	geelbruin	licht groen	kleurloos	licht bruin
chemische eigenschap	minimum*	mediaan*	maximum*	13.V.1991	9.X.1991	29.IV.1992
temperatuur (°C)	1	12,5	23,9	14,8	13,5	12,8
pH	7,2	7,8	8,6	8,1	7,8	8
geleidbaarheid (µS/cm)	-	-	-	-	-	-
chloriden (mg/l)	56	85	278	78	187	61
zuurstof (mg/l)	0,5	6,2	18,6	12,9	3	9,7
zuurstofverzadiging (%)	5	57	170	124	29	91
ammonium (mg N/l)	0,8	3,6	17,8	2,9	14,8	0,9
COD (mg O ₂ /l)	40	65	142	142	82	49
totaal fosfor (mg P/l)	0,2	0,9	5,6	1,1	3,6	0,3

(* gebaseerd op 22 metingen in de periode 29.IV.1991 - 27.IV.1992)

3. Koningsbeek te Bornem, Barelstraat

algemene eigenschap	minimum*	gewoonlijk*	maximum*	4.III.1992
stroming	stilstaand	stilstaand	traag	zeer traag
troebelheid	helder	zeer licht troebel	troebel	zeer licht troebel
kleur				licht groen
chemische eigenschap	minimum*	mediaan*	maximum*	4.III.1992
temperatuur (°C)	2	10,1	23	9,3
pH	6,8	7,3	8,9	7,02
geleidbaarheid (µS/cm)	450	730	860	730
chloriden (mg/l)	27	50	73	50
zuurstof (mg/l)	2	8	19	8,4
zuurstofverzadiging (%)	17	69	177	71
ammonium (mg N/l)	0,1	0,9	4	0,4
COD (mg O ₂ /l)	11	34	151	26
totaal fosfor (mg P/l)	0,1	0,1	1,4	0,1

(* gebaseerd op 29 metingen in de periode 6.III.1991 - 27.IV.1992)

Tabel 3: Opvallende ongewervelden, te zamen verzameld met *Sigara iactans* Jansson, 1983

Des invertébrés remarquables, récoltés ensemble avec *Sigara iactans* Jansson, 1983

Other remarkable invertebrates, collected together with *Sigara iactans* Jansson, 1983

1 = Durme te Lokeren-Daknam, Daknambrug - 2 = Moervaart te Lokeren-Eksaarde, Sinaaibrug - 3 = Koningsbeek te Bornem - 4 = Heibek te Willebroek, Heindonk - 5 = Burggravenstroom te Waarschoot - 6 = Molse Nete te Mol.

a = 13.V.1991 - b = 9.X.1991 - c = 29.IV.1992 - d = 6.X.1992 - e = 16.XI.1994 - f = 14.XI.1995.

Vindplaatsen Vangstdata	1			2			3	4	5	6
	a	b	c	a	b	c	d	e	f	g
Ephemeroptera										
<i>Cloeon dipterum</i> (Linnaeus, 1761)	x	x	x	-	-	-	-	x	x	-
<i>Caenis horaria</i> (Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
Odonata										
<i>Platynemis pennipes</i> Pallas, 1771	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
<i>Ichnura elegans</i> (Vander Linden, 1820)	x	x	x	-	-	-	-	x	x	x
Heteroptera										
<i>Microvelia reticulata</i> (Burmeister, 1835)	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Ilyocoris cimicoides</i> (Linnaeus, 1758)	-	x	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Nepa cinerea</i> Linnaeus, 1758	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
<i>Plea minutissima</i> (Leach, 1817)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Notonecta glauca</i> Linnaeus, 1758	-	x	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Corixa punctata</i> (Illiger, 1807)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Hesperocorixa linnei</i> (Fieber, 1848)	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-
<i>Hesperocorixa sahlbergi</i> (Fieber, 1848)	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-
<i>Sigara falleni</i> (Fieber, 1848)	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-
<i>Sigara lateralis</i> (Leach, 1818)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Sigara striata</i> (Linnaeus, 1758)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
sp(p) ind. cf. <i>Sigara</i> (larven)	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-
Megaloptera										
<i>Sialis lutaria</i> Linnaeus, 1758	-	-	-	-	-	-	-	x	x	-
Coleoptera										
<i>Haliphus lineatocollis</i> (Marsham, 1802)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Haliphus</i> sp. cf. <i>H. ruficollis</i> (Degeer, 1774)	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Peltodytes caesus</i> (Duftschmid, 1805)	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Graptodytes pictus</i> (Fabricius, 1787)	x	-	-	-	-	-	-	x	x	-
<i>Hydroporus</i> ? <i>angustatus</i> Sturm, 1835	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Hydroporus palustris</i> (Linnaeus, 1761)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Hygrotus inaequalis</i> (Fabricius, 1777)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Hygrotus versicolor</i> (Schaller, 1783)	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-
<i>Hyphydrus ovatus</i> (Linnaeus, 1761)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Potamonectes canaliculatus</i> (Lacordaire, 1835)	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-
<i>Suphrodytes dorsalis</i> (Fabricius, 1787)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Agabus bipustulatus</i> (Linnaeus, 1767)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Agabus sturmii</i> (Gyllenhal, 1808)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Agabus undulatus</i> (Schränk, 1776)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Colymbetes fuscus</i> (Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Rhantus suturalis</i> (MacLeay, 1825)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Laccophilus hyalinus</i> (Degeer, 1774)	x	x	x	-	-	-	-	x	x	-
<i>Laccophilus minutus</i> (Linnaeus, 1758)	-	-	-	-	-	-	x	-	x	-
<i>Dytiscus marginalis</i> Linnaeus, 1758	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-
<i>Hydraena</i> ? <i>testacea</i> Curtis, 1830	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Anacaena bipustulata</i> (Marsham, 1802)	-	-	-	-	-	-	x	x	-	-
<i>Anacaena</i> ? <i>limbata</i> (Fabricius, 1792)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
<i>Laccobius bipunctatus</i> (Fabricius, 1775)	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Laccobius biguttatus</i> (Gerhardt, 1877)	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Dryops luridus</i> (Erichson, 1847)	x	-	-	-	-	-	x	-	-	-
Trichoptera										
<i>Ecnomus tenellus</i> (Rambur, 1842)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
<i>Oxyethira</i> sp.	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Oecetis lacustris</i> (Pictet, 1834)	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Glyptotaelius pellucidus</i> (Retzius, 1783)	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-

Diptera										
<i>Chironomus gr. plumosus</i>	-	-	-	-	x	-	-	-	x	-
<i>Chironomus cf. gr. thummi</i>	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-
<i>Cryptochironomus sp.</i>	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Endochironomus tendens</i> (Fabricius, 1775)	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Dicrotendipes sp.</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Glyptotendipes sp.</i>	x	x	x	-	-	x	x	x	x	-
<i>Parachironomus gr. arcuatus</i>	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Polypedilum gr. nubeculosum</i>	-	x	-	-	-	-	-	x	-	-
<i>Micropsectra sp.</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
<i>Prodiamesa olivacea</i> (Meigen, 1818)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
<i>Cricotopus sp.</i>	x	x	x	-	-	-	x	x	-	-
<i>Psectrotanypus varius</i> (Fabricius, 1787)	-	-	-	-	-	-	x	x	x	-
<i>Conchapelopia melanops</i> (Meigen, 1818)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
<i>Simulium erythrocephalum</i> (De Geer, 1776)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x

Een mannetje werd op 16.XI.1994 gevangen in de Burggravenstroom te Waarschoot, opwaarts van de weg Waarschoot-Lebbeke. Het beektraject is gekanaliseerd. De linkeroever bestaat gedeeltelijk uit kale plekken lemig zand, kleinere stenen en met vooral grassen begroeide stukken. De rechteroever (zuidzijde) is verstevig met schanskorven: resten van de korven en losse stenen liggen langsheen en onmiddellijk onder de walrijn. De bedding is bedekt met een humeuze sliblaag en verspreide stenen. Het dier is verzameld tijdens de bemonstering van de rechteroever. Op het moment van de bemonstering stroomde het water traag. Het was licht geelbruin en zeer licht troebel. De rijke levensgemeenschap van ongewervelden wijst op weinig verontreinigd water. Zij is opgebouwd uit soorten van zeer traag stromende tot stilstaande wateren (tabel 3).

De Molse Nete is, ter hoogte van de vindplaats in Mol (Weverstraat), een kleine laaglandrivier (breedte \pm 8 m). Het bemonsterde traject is een recht gedeelte tussen enkele bochten, opwaarts van de brug. De bedding en oevers zijn er zandig met plaatselijk ophopingen van slib. Eén *S. iactans* is hier aangetroffen op 14.XI.1995 in een deelmonster, afkomstig van de betonnen brugpijler.

Het traag stromende water was in deze periode licht geelbruin en zeer licht troebel. De organische belasting was duidelijk lager dan in andere perioden.

De ongewervelde fauna bevatte toen algemene soorten van (zeer) traag tot stilstaande wateren, maar ook enkele soorten, die een zekere stroming behoeven: o.m. larven en poppen van de kriebelmug *Simulium erythrocephalum* (De Geer, 1776) (Simuliidae) (tabel 3).

Periodiciteit, abundantie - Alle vondsten situeren zich in de perioden maart-mei en oktober-november (tabel 2).

Enkel in de Moervaart is *S. iactans* gedurende een langere periode en soms talrijk aangetroffen. De abundanties zijn opvallend hoger bij de Daknambrug dan nabij de Eksaardebrug (tabel 2). Het verloop van de abundanties ter hoogte van de Daknambrug is merkwaardig: een tiental volwassen dieren per vierkante meter in mei 1991, meer dan 100 exemplaren in oktober 1991 en geen volwassen dieren in april 1992. Het is echter mogelijk dat een deel van de jonge larven, die in april 1992 talrijk aanwezig waren, behoorden tot *S. iactans*. De larve is echter tot nu toe niet beschreven, zodat dit niet kon worden nagegaan.

Op de overige plaatsen zijn de vondsten eenmalig en beperkt tot 1 of 2 exemplaren. In de Burggravenstroom en de Heibeek kan dit nog worden toegeschreven aan toeval,

wegens het geringe aantal bemonsteringen. In de Molse Nete kan dit samenhangen met de recent verbeterde waterkwaliteit en de geringe aanwezigheid van waterwantsen. Maar in de Koningsbeek in Bornem, die sinds 1990 jaarlijks in maart, juli en oktober wordt onderzocht, is de soort tot nu toe ook slechts één maal gevangen.

Bespreking

De recente Belgische vondsten van *S. iactans* leveren een aanvulling betreffende het voorkomen van de soort. *S. iactans* blijkt ook in verschillende types van stilstaande tot traag stromende waterlopen voor te komen. Zij houdt zich, behalve nabij kale zandige oevers, ook op ter hoogte van stenen of betonnen oeverbekledingen. Zij kan zich handhaven in niet te sterk vervuild, voedselrijk water, maar komt toch vooral voor in perioden met een betere waterkwaliteit en minder troebeling.

De verschillende vindplaatsen tonen een zekere verspreiding van de soort. Een betere kennis zal wellicht leiden tot meer meldingen. Telkens vallen de beperkte aantallen en de slechts tijdelijke aanwezigheid van de soort op. De reden hiervoor is voorlopig onduidelijk: ongeschiktheid van de gekoloniseerde biotopen (?) een recente areaalsuitbreiding (?), of zijn de gevangen dieren slechts toevallige gasten die zich soms, zoals in de Moervaart, enige tijd buiten hun normaal verspreidingsgebied hebben kunnen handhaven (?). Het antwoord op deze vragen zal eveneens afhangen van de mate waarin de soort in de toekomst wordt aangetroffen.

Dankwoord

Ik dank Dr. Antti Jansson en Dr. Nico Nieser voor de controles van de toegestuurde specimens. Ik ben Dr. Herlinde Nieuwborg erkentelijk voor het nalezen van het manuscript.

Literatuur

- Cuppen, J. G. M., 1988. *Sigara iactans* nieuw voor Nederland (Heteroptera: Corixidae). — *Ent. Ber., Amst.* 48: 94–96.
- Jansson, A., 1986. The Corixidae (Heteroptera) of Europe and some adjacent regions. — *Acta ent. fenn.* 47: 1–94.
- Van Nieukerken, E. J., 1992. Dytiscidae (Waterroofkevers), In Drost, M. B. P., H. P. J. J. Cuppen, E. J. van Nieukerken & M. Schreijer (Red.): *De waterkevers van Nederland*. Uitgeverij K.N.N.V., Utrecht: 90–160.